

Ježíš Kristus, Pán a Spasitel

Kristologie z pohledu pravoslavné dogmatiky

Autor:

Jaroslav Fogl

Datum:

1. 6. 2007

Obsah

OBSAH.....	2
1. DĚJINY SPÁSY.....	3
2. PŘÍPRAVA LIDSKÉHO RODU NA PŘIJETÍ MESIÁŠE.....	4
3. PŘEDOBRAZY KRISTA VE STARÉM ZÁKONĚ.....	7
4. PŘÍPRAVA POHANŮ NA PŘIJETÍ MESIÁŠE.....	9
5. JEŽÍŠ KRISTUS.....	11
5.1. VÝCHODISKA.....	11
5.2. CHRISTOLOGICKÉ DOGMA.....	12
5.3. JEŽÍŠŮV ŽIVOT – ZPŮSOB BOŽÍ A ZPŮSOB SLUŽEBNÍKA.....	15
5.4. DVĚ ENERGIE, DVĚ VŮLE.....	16
6. DŮSLEDKY HYPOSTAZNÍHO SPOJENÍ DVOU PŘIROZENOSTÍ V JEŽÍŠ KRISTU.....	20
6.1. SPOJENÍ VLASTNOSTÍ DVOU PŘIROZENOSTÍ.....	20
6.2. KENOZE BOŽÍHO SYNA, JEHO VTĚLENÍ, UTRPENÍ, SMRT NA KŘÍŽI A ZBOŽŠTĚNÍ JEHO LIDSKÉ PŘIROZENOSTI.....	22
6.3. PANNA MARIE – BOHORODIČKA.....	23
6.4. BEZHŘÍŠNOST SPASITELE.....	25
6.5. KRISTU NÁLEŽÍ ÚCTA JAKO BOHU.....	26
LITERATURA.....	28

1. Dějiny spásy

Příběh lidské spásy tedy začíná v momentu jeho pádu. Stvořený člověk, jenž je Božím obrazem, odvrací tvář od svého Stvořitele a chce být jako Bůh, tedy na stejné úrovni. Bují v něm tedy touha po něčem „více“, na co si nemůže činit nárok (srov. Gn 3,1n). A to se také stává kořenem a zdrojem zla, které se natolik rozrůstá, že Bůh začíná litovat momentu, kdy stvořil lidské pokolení. Avšak Noe nachází u Hospodina milost (srov. Gn 6,6-8). Zjevuje se mu a zachraňuje jej. Nastupuje na scénu Abrahám, jemuž se Hospodin zjevuje a chce být jeho osobním Bohem. Vyvolí si jej a své vyvolení potvrzuje smlouvou (srov. Gn 15,9-17), která je později opět obnovena skrze vnější trvalé znamení na těle Abrahámově i jeho lidí (srov. Gn 17,10-14). Bůh však zkouší věrnost a sílu lásky, proto vyžaduje obětovat vše, co je v životě nejcennější – vlastního syna (srov. Gn 22,1-18). I v tomto se Abrahám osvědčí a poukáže na to, že netouží zaujmout místo Boha. Tím se stává Božím přítelem (srov. Iz 41,8) a dostává se mu opětovného příslibu, že jeho potomstvo bude rozmnoženo a stane se tak Božím lidem (srov. Gn 22,16-18). Avšak lid izraelský je sužován otroctvím, nejen vnějším, ale i vnitřním. Bůh vidí bezvýchodnou situaci a povolává Mojžíše, kterému přestože je slabý, zjevuje své jméno a dává zákon, který je cestou lásky ke sjednocení a znovuobnovení vztahu s JHVH (srov. Ex a Dt). Znovu ukazuje svému vyvolenému lidu, jak jej miluje a jak mu na něm záleží. Avšak člověk brzy zapomíná na Hospodinovy skutky a znovu volí cestu bez něho. Pán však posílá znovu své soudce, proroky, krále. Láska Boha však jde až tak daleko, že posílá svého vlastního Syna, abychom již nebyli otroky, ale syny (srov. Gal 4,7), vždyť „*v tom se ukázala Boží láska k nám, že Bůh poslal na svět svého jediného Syna, abychom skrze něho měli život. V tom je láska: ne že my jsme si zamilovali Boha, ale že on si zamiloval nás a poslal svého Syna jako oběť smíření za naše hříchy. Milování, jestliže Bůh nás tak miloval, i my se máme navzájem milovat. Boha nikdy nikdo neviděl, ale jestliže se milujeme navzájem, Bůh v nás zůstává a jeho láska v nás dosáhla svého cíle*“ (1Jan 4,9-12). A toto se stává východiskem našeho spasení. Pouze v osobě Syna – Ježíše poznáváme lásku Boha, který neváhal jít dobrovolně na smrt, kterou svým vzkříšením přemohl; svojí krví nás očistil od hříchu a obnovil s námi smlouvu (srov. 1Kor 11,25). Vždyť my jsme zhřešili, nedodrželi jsme smlouvu, kterou s námi uzavřel.¹ Tím jsme si zasloužili smrt. Ovšem On nás nevydává smrti, ale sám obnovuje smlouvu – staví se na místo člověka a prolévá svoji krev, aby mu znovu vydobyl jeho postavení a vybudoval s ním jednou provždy vztah (srov. Žid 9-10). Není tedy třeba krve obětních beránků.

¹ Smlouva se uzavírala tím způsobem, že se rozpúlilo zvíře a smluvní strany prošli jejich středem, při jehož průchodu pronášeli hrozby proti tomu, kdo by v budoucnu smlouvu nedodržel. Tyto hrozby měly i takový charakter, jakoby říkali, „ať se mi stane podobně jako tomuto zvířeti, pokud nedodržím tuto smlouvu (srov. Jr 34,18; Gn 15,6-18). - Srov. GIBLET, J. a GRELOT, P. *Smlouva* in LÉON-DUFOUR, X. *Slovník biblické teologie*. s. 448.

2. Příprava lidského rodu na přijetí Mesiáše²

- Boh našiel spôsob, ako spasiť človeka. Druhá Božská Osoba Svätej Trojice, Jednorodný Syn Boží, prijal na seba ľudskú prirodzenosť a obnovil ju. Nie z donútenia, ale z lásky k ľudskému rodu prichádza Boží Syn na svet.
- Vtelením Božieho Syna sa prejavila Božia všemohúcnosť, ktorá dokázala v osobe Bohočloveka spojiť dve prirodzenosti - Božskú a ľudskú. Dokonalý Boh sa stal dokonalým človekom. Svätý evanjelista Ján píše: "Slovo sa stalo telom, prebývalo medzi nami, a my hľadeli sme na Jeho slávu ako na slávu Jednorodného od Otca, plné milosti a pravdy" (Jn 1, 14).
- Spasiteľné dielo nemohlo byť formálnou záležitosťou, ale prejavom obojstrannej lásky, ktorým by došlo k ozajstnému zmiereniu človeka s Bohom. Preto spasenie človeka nemohlo byť výhradne Božou vecou, ale muselo zahŕňať obe strany; Boha aj človeka. Boh stvoril človeka slobodného. Prví ľudia sa však slobodne pridali na stranu démona a postavili sa proti svojmu Stvoriteľovi. Z tohto dôvodu aj ich návrat k Bohu musel byť slobodný a nie z donútenia.
- Starý Zákon zobrazuje dejiny prípravy ľudského rodu na prijatie Syna Božieho, Mesiáša, Christa, Nový Zákon priamo zjavuje vtelené Božie Slovo, Isusa Christa v dejinách ľudstva.
- "Slovo sa stalo telom" (Jn 1, 14), touto reálnou skúsenosťou sa začína spasiteľné budovanie Syna, druhej Osoby Svätej Trojice, ktorá vstupuje do dejín tohto sveta.
- Vtelením Slova sa naplňuje Zjavenie, lebo všetko, čo vieme o Bohu Trojici, dozvedeli sme sa od Syna. Synova Osobnosť prekračuje všetky hranice, ktoré dovtedy oddeľovali človeka od Boha.
- Pravoslávna Cirkev na základe Písma učí, že spasenie nám udeľuje Svätá Trojica, ale k vyplneniu diela sa vteluje Logos - Slovo. Účasť Svätej Trojice v diele spásy je nesporná. Veď Otec nič netvorí bez Syna, Syn bez Otca a Syn nič neuskutočňuje bez Ducha, lebo to je Božská činnosť. Spasenie je však jediné a nie trojité, pretože Svätá Trojica je nedeliteľná. "Božstvo a sláva Svätej Trojice sú tak nerozdeliteľne spojené," píše svätý Ján Kasián, "že vo Svätej Trojici nemôžeme niečo pripisovať iba jednej Hypostáze a pritom nemyslieť na ostatné."

² Celá kapitola je výtahom z: BELEJKANIČ, I. *Pravoslávne dogmatické bohoslovie*. s. 98-112.

- Spasiteľné dielo je teda prejavom Božej vôle, vôle Svätej Trojice, ktorá je jediná. Avšak jediná a spoločná vôľa Svätej Trojice je uskutočňovaná každou Hypostázou zvlášť: Otec posielal Syna, Syn sa dobrovoľne podriaďuje a Svätý Duch sprevádza Syna a spolupôsobí.
- Boh Trojica tvorí človeka k životu. Už sme konštatovali, že prvý človek bol Bohom bezprostredne povolaný k "theosisu". Ale po páde do hriechu vystúpili v živote ľudského rodu do popredia dve prekážky, ktoré vzdialenosť medzi človekom a Bohom neustále zväčšovali. Prvou prekážkou sa stal hriech, ktorým sa človek dobrovoľne dal na stranu zla, a druhou prekážkou sa stala smrť, ktorá bola dovŕšením pádu a ktorou sa človek dostal do neprirodzeného stavu. V stave pádu človek už nebol na úrovni svojho pôvodného povolania, preto muselo dôjsť k obnove človeka.
- Boh trpezlivo čakal, kedy v dejinách ľudského rodu dozreje situácia, aby do nich mohol vstúpiť Jeho Syn. Toto obdobie čakania nazývame obdobím prípravy ľudského rodu, alebo obdobím zaslúbenia. Uvedené obdobie môžeme charakterizovať ako pomalý postup ku Christovi. Svätý apoštol Pavol uvedené obdobie charakterizuje slovami: "Mnoho ráz a rozličným spôsobom hovoril Boh voľakedy otcom skrze prorokov, na sklonku týchto dní prehovoril k nám v Synovi" (Žid 1, 1).
- Dejiny vyvoleného národa nie sú len dejinami predobrazov spasenia, ale aj dejinami ľudského odmietnutia alebo súhlasu. Spasenie, na základe postoja vyvoleného národa, sa buď od človeka vzdialovalo, alebo sa mu približovalo. Záležalo to od toho, či človek bol pripravený ho prijať. Čas príchodu Spasiteľa závisel od ľudskej vôle. V tom období Boh skúšal človeka a jeho zámery. Z tohto obdobia vonkajšími prostriedkami prípravy vyvoleného národa na prijatie Mesiáša boli obete. V obetiach sa prejavovala túžba človeka po jednote s Bohom. Prekážku k tejto jednote človek videl vo svojich hriechoch. V tejto súvislosti je dôležité si uvedomiť, že obete od samotného počiatku boli bytostne spojené s modlitbou, vo svojej podstate boli teda bohoslužbou.
- Boh pripravoval Izraelský národ k prijatiu Mesiáša ináč než pohanov. Pripravoval ho predovšetkým spôsobom priamym. Čo je vážne a dôležité, prisľúbenia a proroctvá o Mesiášovi Boh zjavoval vyvolenému národu postupne, a to z toho dôvodu, aby pravda o Spasiteľovi bola dostupná pre všetkých. (srovnej s Abrahám, Izák, Jákob, Mojžiš)
- Kniha Žalmov nás presviedča v tom, že prorokovi Dávidovi Boh opakoval ešte predtým vyslovené prisľúbenie o semene - Zmieriteľovi. V porovnaní s predchádzajúcim bolo doplnené novými a konkrétnejšími charakteristikami.

- V období, keď bol Izraelský národ v Egyptskom zajatí, bola mu už veľmi blízka zvesť o príchode Mesiáša (srov. Joel 2,28-32; Ámos 9,11-12; Iz 9,6; 7,14; 53,7; Jer 31,31-34 apod.)

3. Predobrazy Krista ve Starém zákoně³

- Predobraz je názorné proroctvo. Svätý Ján Zlatoústý v súvislosti s tým hovorí, že proroctvá sú dvojakého druhu, jedny skrze činy a druhé skrze slová.
- V Starom Zákone nájdeme mnoho predobrazov, ktoré poukazujú na Mesiáša, na Isusa Christa. V Starom Zákone boli v mnohých prípadoch nastolené obrazy tých vecí alebo udalostí, alebo bolo poukázané na osobnosti, ktoré našli svoje naplnenie v Novom Zákone. Samozrejmosťou je aj to, že samotní Židia nechápali tieto symboly v zmysle proročkom, ale že ich chápali spolu s proroctvami ako mocný prostriedok prípravy na prijatie Spasiteľa sveta.
- Svätý apoštol Pavol vidí v Adamovi obraz Isusa Christa. Tak ako z Adama sme všetci zrodení podľa tela, tak sa všetci duchovne rodíme z Christa.
- Aj v ďalšej postave starozákonných dejín vidí svätý apoštol Pavol predobraz Isusa Christa: v postave Ábela, ktorého zavraždil jeho brat Kain (viď Žid 12, 24). Podľa svätého Jána Zlatoústeho zavraždený Ábel bol prvým kazateľom pravdy, ktorý sa v mnohom podobal Christovi. Lebo tak ako Isus Christos je príkladom spravodlivosti pre všetkých, tak aj Ábel bol vzorom spravodlivosti dávny ľudom.
- Svätý Cyril Alexandrijský vidí predobraz Christa v osobe Noeho a uvádza, že Christos je pravý Noe. Noe zachránil existenciu ľudstva pred potopou, ale neobnovil ho. Christos však naviac ľudský rod obnovil.
- Mnohí svätí otcovia vidia predobraz Christa v starozákonnom kňazovi Melchisedekovi. Už prorok Dávid Mesiáša prirovnával k Melchisedekovi: "Ty naveky si kňazom na spôsob Melchisedeka" (Ž 109, 4). Vychádzajúc z toho svätý apoštol Pavol rozvíjal túto tému a poukázal na podobnosť Melchisedeka a Isusa Christa (viď Žid 5. kap.).
- Svätý Ján Zlatoústý taktiež videl veľkú podobnosť medzi Melchisedekom a Isusom Christom. Poukázal na to, že Melchisedek je opísaný ako osoba, ktorá nemá počiatok ani koniec svojich dní, avšak nie preto, žeby ich skutočne nemal, ale preto, že nie je známy jeho rodokmeň. Medzi Melchisedekom a Isusom Christom je ešte jedna zaujímavá podobnosť. Abrahám, ktorý sa vracal domov po oslobodení svojho synovca Lóta zo zajatia, stretol Melchisedeka, ktorý mu pri stretnutí požehnal a ponúkol chlieb a víno. Mnohí svätí otcovia v tom vidia predobraz Eucharistie.
- Aj v ostatných biblických postavách vidia svätí otcovia predobrazy Isusa Christa. Podľa svätého Efréma Sýrskeho Izák, syn Abraháma, vo všetkom symbolizoval Christa. Bol jediným

³ Celá kapitola je výtahem z: BELEJKANIČ, I. *Pravoslávne dogmatické bohoslovie*. s. 113-115.

synom svojho otca, na svojom chrbte niesol drevo, na ktorom mal byť obetovaný, lebo vieme, že aj Christos niesol na svojom chrbte Kríž, na ktorom priniesol obeť.

- Tak isto aj Jozef tým, že prežil stav poníženia a potom aj oslávenia, bol predobrazom Christa.
- Prorok Mojžiš bol predobrazom Isusa Christa. Jeho životné osudy a činy sa podobajú Christovým. Mojžiš vyslobodil Izraelský národ z Egyptského zajatia a Christos nás vyslobodil zo zajatia hriechu.
- Svätý Cyril Jeruzalemský nás presviedča o tom, že aj Jozue bol predobrazom Isusa Christa, lebo Izraelský národ priviedol do Zaslúbenej zeme ako nás Christos privádza do prisľúbeného Kráľovstva nebeského.
- Spravodlivý Jób svojím životom a utrpením v mnohom pripomína život a utrpenie Isusa Christa.
- Predobrazom Spasiteľa, podľa svedectva Písma, bol aj kráľ Dávid. V mnohých textoch sa stretneme s tým, že proroci dávajú Mesiášovi meno Dávid: "Ale budú slúžiť Hospodinovi, svojmu Bohu a Dávida ich kráľa im vzbudím" (Jer 30, 9). Proroci nazývajú Mesiášovo Kráľovstvo Dávidovým. Svätý Atanáž Veľký vidí v Dávidovi predobraz Christa v tom, že Dávid premohol všetkých svojich nepriateľov a Christos učinil to isté.
- Prorok Jonáš je takisto predobrazom Spasiteľa. Hlavne jeho pobyt medzi Ninivčanmi, ktorých mal priviesť k Bohu, je toho svedectvom, lebo aj Christos celý ľudský rod priviedol k Bohu. Potom trojdňový pobyt Jonáša v útrobach veľryby bol predobrazom trojdňového prebývania Christa v hrobe. Svätý evanjelista Matúš píše takto: "Lebo tak ako bol Jonáš v útrobach veľryby tri dni a tri noci, tak bude i Syn človeka v srdci zeme tri dni a tri noci" (Mt 12, 40). A ďalej svätý evanjelista Matúš konštatuje: "Ninivčania... činili pokánie na kázeň Jonášovu, ale hľa, tu je viac ako Jonáš" (Mt 12, 41).

4. Příprava pohanů na přijetí Mesiáše⁴

- Okrem toho, že Boh pripravoval priamym spôsobom na prijatie Mesiáša vyvolený národ, dával o príchode Mesiáša vedieť aj iným národom.
- Prísľub o Spasiteľovi, daný našim prarodičom v raji, bol adresovaný celému ľudskému rodu s tým, že sa mal zachovávať a odovzdávať z pokolenia na pokolenie. V každom národe žili ľudia, ktorí ochraňovali tento prísľub. Zo Starého Zákona vieme, že aj medzi inými národmi boli takí mužovia, ktorí sa stali dôstojnými priameho Božieho zjavenia. Boh sa zjavoval Abimelechovi, kráľovi gerarskému (Gen 20, 3-18), Melchisedekovi, kráľovi Salema (Gen 14, 18-20), Jetrovi, mediánskemu kniežaťu, ktorý bol svokrom Mojžiša. Jetro počul o všetkom, čo učinil Boh Mojžišovi a Izraelovi, svojmu ľudu, i o tom, že Hospodin vyviedol Izrael z Egypta (Ex 18, 1).
- Boh sa zjavil aj moábskemu kniežaťu Balámovi: "A Boh prišiel k Balámovi a riekol: "Kto sú to títo mužovia tu u teba?" (Num 22, 9).
- Svedectvom toho, že Boh dával o Mesiášovi vedieť aj pohanským národom, je tá skutočnosť, že "mudrci od Východu slnka prišli do Jeruzalema a hovorili: Kde je ten narodený kráľ Židovský? Lebo sme videli Jeho hviezdu na východe slnka a prišli sme sa Mu pokloniť" (Mt 2, 1-2).
- Ak Boh počínajúc vyvolením Abraháma začína pripravovať na prijatie Mesiáša predovšetkým jeho pokolenie, neznamená to, že Mesiáš prišiel iba pre spasenie samotných Židov a že pohanské národy budú z tohto procesu vylúčené. Sám Boh, ktorý prehováral k ľudskému rodu cez prorokov, neskrýval tú skutočnosť, že Mesiáš bude pochádzať z rodu Abraháma, ale že bude požehnaním pre všetky národy země (srov. Gn 12,3).
- Ak k povedanému uvedieme, že do príchodu Mesiáša sa pod vládou Ríma nachádzali národy na Západe aj Východe, nevynímajúc Izraelské kráľovstvo, a taktiež to, že bol učinенý preklad Svätého Písma Starého Zákona do gréčtiny (Septuaginta), jazyka, ktorý bol v tej dobe v Rímskom impériu jazykom dorozumievacím, tieto skutočnosti nás len utvrdzujú v tom, že pohania mali nemálo možností, aby sa zoznámili s náboženstvom Židov, ktorí očakávali príchod Mesiáša.
- Pred pohanmi vždy bola a je otvorená kniha prírody, ktorá im dávala možnosť poznať Boha. Túto knihu prírody však bolo potrebné čítať. Úlohu učiteľa na seba vzal ľudský rozum

⁴ Celá kapitola je výtahom z: BELEJKANIČ, I. *Pravoslávne dogmatické bohoslovie*. s. 116-123.

vo forme filozofického uvažovania. Filozofia bola rozšírená v celom vtedajšom svete a bola známa vzdelaným ľuďom.

- Filozofia svojou podstatou bola namierená proti polyteizmu. Takí filozofi ako Sokrates, Platón, Aristoteles priamo nevyvracajú poveru vtedajších ľudí - mnohobožstvo, ale nepriamo ju hrdúšia tým, že hľadajú jediný princíp bytia.
- Platonizmus a aristotelizmus zohrali v živote kresťanstva významnú úlohu. Tieto doktríny boli veľmi blízke kresťanskému zmýšľaniu. Otcovia Cirkvi študovali tieto filozofické systémy a mnohé pojmy z nich prevzali.
- Vývoj filozofie však neskoršie jasne ukázal, že ľudský rozum nie je schopný vyriešiť otázky vyššieho rázu. Z mnohých filozofických navzájom si odporujúcich smerov ani jeden nemohol uspokojiť požiadavky vtedajšieho sveta.
- V gréckej filozofii a náboženstvách existovali také koncepcie, ktoré nad svet stavali akési vyššie bytie. V takom zmysle učil Platón o Jedinom, pythagorejci o Monáde, Anaxagoras a Aristoteles o Ume. Avšak na rozdiel od nich Filon tento prvý princíp všetkého existujúceho chápal v podobe osobného Boha.
- Pre sprístupnenie mesiášskej idey pre vtedajší kultúrny svet mali veľký význam dve skutočnosti. Po prvé to bol jasný význam Filona, ktorý vniesol túto ideu do filozofického myslenia. Po druhé nemalý význam zohral preklad Starého Zákona do gréčtiny, jazyka helénskej kultúry, ktorý bol urobený v Alexandrii, v centre vtedajšieho strediska svetovej kultúry.
- Pohanský svet si čím ďalej tým viac uvedomoval, že dať zmysel ľudskému životu vychádzajú iba z pohanských náboženstiev a filozofie nie je možné. Pohanské náboženstvá veľmi rýchlo strácali vplyv na ľudí. Filozofické doktríny si navzájom protirečili, a tak ľudia prestali veriť filozofom. Vo svete víťazila nemravnosť, lebo mravné zákony a etika jednotlivých filozofických smerov nemali dostatočný vplyv na mravný život ľudí. Dejiny ľudstva svedčia o tom, že mnohí zo vzdelaných pohanov si uvedomovali beznádejnosť situácie a prichádzali k záveru, že pomoc môžu očakávať už iba od Boha. V tomto zmysle otcovia Cirkvi nazývajú filozofiu sprievodkyňou (putevoditeľniceju)ku Christovi.

5. Ježíš Kristus

5.1. *Východiska*⁵

- Keď uplynula doba prípravy ľudského rodu na prijatie Mesiáša, Boh poslal na svet svojho Syna. Svätý apoštol Pavol túto skutočnosť vyjadril slovami: "Keď sa priblížil čas, poslal Boh svojho (Jednorodného) Syna, narodeného zo ženy" (Gal 4, 4).
- V osobe Isusa Christa sa spojilo nebo so zemou. Príchodom Mesiáša sa neviditeľné stalo viditeľným, nebeské pozemským, Božské ľudským, lebo Boh sa stal človekom. V prológu Evanjelia podľa Jána je táto pravda vyjadrená takto: "Slovo sa stalo telom" (Jn 1, 14). Grécky pojem "sarks" v preklade znamená nielen telo, ale má v gréčtine význam "ľudskej prirodzenosti". Čiže Syn Boží neprijal len telo, ale všetko, čo robí človeka človekom. Syn pritom zostáva v lone nezmeniteľnej Svätej Trojice. Nepochopiteľným pre náš ľudský rozum sa stáva to, ako sa môže neohraničený stať ohraničeným.
- Spasiteľné dielo je prejavom Božej vôle a vôľa Svätej Trojice je jediná. Účasť Svätej Trojice v spasiteľnom diele spočíva v tom, že Otec posielal Syna, Syn sa vteluje a Svätý Duch spolupôsobí, čiže posväcuje. Logos prijíma na seba ľudskú prirodzenosť, aby obnovil jednotu človeka s Bohom. Prvá prekážka k tomuto zjednoteniu, rozdelenie dvoch prirodzeností, ľudskej a Božskej, bola prekonaná aktom Vtelenia. Zostali ešte dve prekážky - hriech a smrť. Tieto dve prekážky Christos prekonáva svojou smrťou a Zmŕtvychvstaním. Boh zostúpil na zem, aby človek mohol vystúpiť na nebo. Akt Vtelenia nám ľuďom dáva reálnu možnosť dosiahnuť zbožštenie (theosis).
- Svätý apoštol Pavol prirovnáva Christa k Adamovi, pričom o Christovi hovorí ako o novom Adamovi: "A tak je aj napísané: ... Prvý človek bol zo zeme, pozemský, druhý človek - Pán z neba. Aký bol ten pozemský, takí budú aj všetci pozemskí, a aký ten nebeský, takí budú aj všetci nebeskí. A ako sme niesli obraz pozemského, tak ponesieme aj obraz nebeského" (1 Kor 15, 45-49).
- Christos prijal na seba ozajstnú ľudskú prirodzenosť, nie vyššiu ani nie nižšiu než je naša. Vtelenie sa uskutočňuje pôsobením Svätého Ducha. Považovať však tretiu Osobu Svätej Trojice za ženícha Panny Márie by bolo hrubým racionalizmom.
- V Christovi nie je vtelená ľudská osoba, ale ľudská prirodzenosť. Jeho Osoba je z neba, je Božská. Preto aj svätý apoštol Pavol používa pojem "Nebeský Človek".
- Otázku, kto je Christos, môžeme zodpovedať len na základe Zjavenia, lebo "nikto nezná dobre Syna iba Otec, ani Otca nezná nikto dobre iba Syn a ten, komu by Syn chcel zjaviť" (Mt

⁵ Celá kapitola je výtahom z: BELEJKANIČ, I. *Pravoslávne dogmatické bohoslovie*. s. 124-126.

11, 27). Ako môžeme poznávať Christa, výstižne píše svätý apoštol Pavol: "A nikto nemôže povedať Hospodin Isus okrem vo Svätom Duchu" (1 Kor 12, 3).

- Podľa slov svätého Gregora Teológa, iba "v Duchu vidíme Syna" (Orat. 34, 13).
- Zjavenie Božie nás vedie k tomu, že Isus Christos je pravý Boh aj pravý človek, že je Bohočlovek.

5.2. Christologické dogma⁶

- Trojice je jedna prirodzenosť ve troch Osobách, Kristus je jedna Osoba ve dvoch prirodzenostiach. Ačkoliv je Božstvo a ľudstvo rozdeleno nekonečnou vzdálenosťou, ktorá leží medzi stvoreným a nestvoreným, jsou znovu sjednoceny v jednotu jedné Osoby.
- Dôležitý je zde termín »jednobytný«, homoúsios. Kristus je z jednej strany jednobytný s Otcem, pokud jde o Božstvo, z druhé strany je jednobytný s námi pokud jde o ľudstvo. Hypostase (osoba) zahrnuje obě prirodzenosti, zůstává jednou z nich, stává se i druhou, přičemž ani Božstvo se nepromění v ľudstvo, ani ľudstvo v Božstvo.
- Chalkedonské dogma přesně vyjádřilo toto tajemství dvoch v jednom a završilo dlouhý zápas proti pokusům racionalisticky objasnit Vtělení buď zeslabením Božství, nebo zeslabením lidské prirodzenosti Krista. Za těmito snahami se tyčí dvě velké protikladné teologické školy prvotního křesťanství, alexandrijská a antiochijská. Antiochijská škola je školou doslovnosti v exegezi. Hlavní pozornost se v ní soustřeďovala na historický aspekt Písma. Každá symbolická interpretace, každá »gnósis« posvátné události se jí zdála podezřelá. Proto často ztrácela ze zřetele přítomnost věčnosti v dějinách. Tak se objevovalo nebezpečí, že se na Ježíše budou dívat jako na jednu z individualit židovských dějin, příliš lidských dějin v časovém rámci. V antiochijské škole se dějiny izolovaly v sobě natolik, že časem úplně pomýjela grandiózní vize Boha, který se stal člověkem. Naopak alexandrijská škola, zaměřená ke křesťanské gnósi, svou krajně alegorickou exegezi často stírala z biblické události její konkrétní jednoduchosť. Objevovala se zde tendence ignorovat historický a lidský aspekt Vtělení. Z těchto škol vzešli velcí teologové, ale zrodili se zde také velcí heretikové, když podléhali pro ně charakteristickému pokušení.
- Nestoriánství, vzniklé z antiochijské školy či antiochijského způsobu myšlení, roztínalo Krista na dvě různé osoby. Každé jednobytnosti zde odpovídal vlastní jednobytný a tudíž se objevili dva jednobytní — Syn Boží a Syn člověka, osobnostně rozdelení. Problém však byl v pojetí rozdílu mezi osobou a prirodzeností, který zůstával nadále mlhavý. Nestorios zřetelně

⁶ Celá kapitola je výtahem z: LOSSKY, Vladimír. *Dogmatická teologie*. kap. 4.1. Christologické dogma. Překl. Pavel Aleš. 2. upr. vyd. Praha: Pravoslavné vydavatelství, 1994. [cit. 18-05-2007] Dostupné na WWW: <<http://www.orthodoxia.cz/theolog/losskij.htm>>

rozlišoval dvě přirozenosti a jeho myšlenkové konstrukce se zdály pravoslavné až do okamžiku, kdy odmítl nazývat Přesvatou Pannu Bohorodicí — »Theotokos« a dal přednost místo slova »Theotokos« termínu »Christotokos« — Kristorodice. Zbožný cit prostých věřících protestoval a Nestorios se octl v hanbě. Nestorios nemohl pochopit tajemství osoby. Myslel o osobě v termínech přirozeností a posléze ztotožnil jedno s druhým. Tak Osobu Slova postavil proti osobě Ježíše, ač nepochybně tyto osoby viděl ve spojení, ale pouze mravním, prostřednictvím vyvolenectví, které změnilo Ježíše na jakousi nádobu Slova. Jak tomu Nestorios rozuměl, z Panny se zrodila jenom lidská osoba Kristova, a proto tedy Panna byla Matkou Krista, ale ne Matkou Boží. Oba Synové, Syn Boží a Syn lidský, jsou v Kristu spojeni, ale nejsou »jedno«.

- Jestliže však v Kristu není jednota osoby, pak to znamená, že naše přirozenost nebyla skutečně Bohem přijata a Vtělení není »fyzické« obnovení. Není-li v Kristu skutečná jednota, pak není ani možnost spojení člověka s Bohem. Celé učení o spojení ztrácí ovšem své ontologické založení, nadále jsme s Bohem rozloučení. Theose je nám nedostupná. Kristus je pak jen velký vzor a křesťanství se redukuje na učení mravní, na následování Krista.
- Jednomyslný odpor zbožnosti na Východě rychle s nestorianismem skoncoval, ale sama síla tohoto odporu zrodila opačnou herezi. Obránci Kristovy jednoty vyjadřovali tuto jednotu termíny, které se vztahovaly k přirozenosti, přičemž k přirozenosti Božské, přirozenosti Slova. V polemice proti nestoriánům vystoupil sv. Cyril Alexandrijský s formulací: »jedna přirozenost vtěleného Slova«. Z kontextu Cyrilova bohosloví je vidět, že zde došlo k prosté terminologické chybě. Sv. Cyril zůstává pravoslavný. Ale někteří jeho žáci vzali tuto formulaci doslova: v Kristu je jedna přirozenost, totiž jeho Božství. Monofyzité nepopírali v Kristu člověčenství jako takové, ale zdálo se jim, že je jakoby pohlceno Božstvím, jako kapka oceánem. Lidství se rozpustilo v Božství anebo se v doteku s ním vypařilo jako hrst vody hozená na žhavé uhlíky. »Slovo se stalo tělem« — tvrdili stále monofyzité, ale toto »stalo« v jejich pojetí znamenalo něco podobného, jako je přeměna vody na led: byla to pouze zdánlivost, pouze podobnost, protože v Kristu je všechno Božské.
- Ať jsou odstíny uvnitř monofyzitství sebepočtenější, jedno měli všichni monofyzité společné: Kristus je pravý Bůh, ne však pravý člověk. V důsledku toho lidství v Kristu je pouhé zdání. Tak se monofyzitství redukuje k jakémusi doketismu.
- »Následující tedy svaté Otce, všichni jednomyslně učíme vyznávat jednoho a téhož Syna, Pána našeho Ježíše Krista, dokonalého v Božství, dokonalého v lidství, pravého Boha a pravého člověka, jednoho a téhož z rozumné duše a těla, jednobytného Otcí podle Božství a jednobytného s námi podle lidství, ve všem nám podobného kromě hříchu, rozeného před

věky z Otce podle Božství a v poslední dny pro nás a naše spasení z Marie Panny Bohorodice podle lidství, jednoho a téhož Krista, Syna, Pána, Jednorozeného, ve dvou přirozenostech, neslitě, nezměnitelně, nerozdílně, neodlučitelně poznávaného, takže sjednocením se vůbec neporušuje odlišnost dvou přirozeností, ale tím více se zachovává vlastnost každé přirozenosti a spojuje se v jednu osobu, v jednu hypostasi, ne ve dvě osoby roztínaného anebo rozdělovaného, nýbrž jednoho a téhož Syna, Jednorozeného, Boha - Slovo, Pána Ježíše Krista«.

- »Neslitě, nezměnitelně, nerozdílně, neodlučitelně« — tak jsou spojeny dvě přirozenosti v Osobě Kristově. Apofaticky označují tajemství Vtělení, ale zakazují nám, abychom si představovali v tomto tajemství »jak«. Kristus je plně Bůh: jako malé dítě v jeslích i umírající na kříži, nikdy nepřestává být účastným trojičné plnosti a ve své všudypřítomnosti a moci řídit všehomír. Kristovo lidství je lidství plně naše, nepatří Kristu pokud jde o Jeho předvěčné rození, ale Božská Osoba vytvořila je v Sobě a v lůně Mariině. Kristus má tedy dvě vůle, dva rozumy, dva způsoby konání, ale vždycky spojené v jedné Osobě. V každém jeho činu jsou přítomny dvě energie, Boží a lidská.
- Obě přirozenosti v Kristu mají však i schopnost jistého vzájemného pronikání, aniž se směšují. Božské energie vyzářují Kristovo Božství a pronikají jeho lidství. Toto lidství je ovšem zbožštěno od prvního okamžiku Vtělení, podobně jako rozžhavené železo se stane ohněm a přece zůstává ve své přirozenosti železem. Kristovo proměnění na hoře Tábor odhalilo apoštolům toto žhavení božských energií, prozařujících Mistrovu lidskou přirozenost. Toto vzájemné pronikání dvou přirozeností, pronikání Božství v tělo, a opačně; tato od nynějška již navždy získaná možnost, aby tělo pronikalo v Božství, se nazývá »perichorese«⁷, (perichoresis eis allilas), jak píše sv. Maxim Vyznavač, anebo latinsky *communicatio idiomatum* .
- Kristus se stává z lásky člověkem, ale zůstává Bohem. Oheň jeho Božství navždy objímá a rozplameňuje lidskou přirozenost. Zde je odpověď, proč svatí, ač zůstávají lidmi, mohou být účastníky Božství a mohou se »stát« Bohem díky milosti.

⁷ „Z řec. *peri*, »uvnitř«, a *chorein*, »jít«, »být jedno uvnitř druhého«. Teologický výraz, který používali - kappadočtí Otcové při tvrzení o typickém spojení nebo společném pronikání se, ke kterému dochází na základě jednoty božské podstaty a které vymezuje vztah tří božských osob - Nejsvětější Trojice. Používá se také výrazu *circumincessio* (vcházení do sebe navzájem, vzájemné pronikání se).“ I encyklopedie dostupná na WWW: <<http://www.iencyklopedie.cz/perichoreze/>> [cit. 07-06-01].

5.3. Ježíšův život – způsob Boží a způsob služebníka⁸

- »Necht' je mezi vámi takové smýšlení, jako v Kristu Ježíši: Kterýž jsa ve způsobu Božím, nepoložil toho sobě za loupež rovný býti Bohu, ale samého sebe zmařil, způsob služebníka přijav, podobný lidem učiněn. A v způsobu nalezen jako člověk, ponížil se, poslušný byv až do smrti, a to smrti kříže. Protož i Bůh povýšil ho nade vše, a dal jemu jméno nad každé jméno, aby ve jménu Ježíše každé koleno klekalo, těch, kteří jsou na nebesích a těch, kteří jsou na zemi, i těch, kteří jsou pod zemí, a každý jazyk aby vyznával, že Ježíš Kristus jest Pánem v slávě Boha Otce« (Filip 2,5-11).
- V tomto známém »kenotickém« textu epištoly Filipským je definováno »ponížení« (»zmaření«) Slova. Kristus, »jsa ve způsobu Božím«, (morfi Theou), tj. samotným svým postavením Bůh podle přirozenosti, obnažil, zmařil, ponížil sebe (ekenosen), přijav "morfi doulou" — způsob (obraz) služebníka. Svým krajním ponížením, tajemstvím své kenose (kenosis) sestupuje Syn Boží do situace »ne-bytí« (ne ve smyslu prvopočátečního »nic«, nýbrž ve smyslu méonické propasti, která se rozevřela hříšným pádem člověka). Paradoxně spojuje s nejdokonalejší plností své Božské přirozenosti právě tak všestrannou »neplnost« padlé přirozenosti lidské.
- Tento text v listu Filipským je třeba vidět v blízkosti Izaiášova textu o »muži bolesti« s jeho proroctvím, které tak pohoršovalo mnohé Izraelce, ne o Mesiáši ve slávě, nýbrž o »ebedu Jahve« (»služebník Můj«), trpícím a poníženém, který mlčenlivě a dobrovolně vydá sebe v »oběť usmíření«, a »raněném za naše hříchy« (Iz 53) . Sv. Cyril Alexandrijský mnoho přemýšlel o této Boží »kenosi«, o tomto »zmaření«.
- »Bůh — říká sv. Cyril — při svém Vtělení nemohl odložit svou přirozenost, neboť pak by už nebyl Bůh a nebylo by možné mluvit o Vtělení«. Osobnost se »zdokonaluje«, když sebe odevzdává. Proto tedy Syn »nepovažoval za loupež být rovný Bohu«, ale naopak »Sám ponížil Sebe«, což ale nebylo náhlým rozhodnutím, nebyl to ojedinělý akt, nýbrž projev samotného jeho bytí jako Osoby, a také to nebyla jeho vlastní vůle, nýbrž sama jeho hypostatická realita, jeho vyjádření vůle trojičné, oné vůle, jejímž pramenem je Otec, jejímž poslušným naplněním je Syn a jejímž slavným dovršením je Duch. Mezi osobním bytím Syna jako sebezřeknutím a jeho pozemskou kenosí existuje tedy hluboká nepřetržitost. Syn opouští přebývání ve slávě, kterou se nikdy »nevynášel«, a přijímá hanbu, zneuctění, prokletí. Bere na sebe objektivní stav hříšnosti, podrobuje se podmínkám naší smrtelnosti. Neboť bylo třeba,

⁸ Celá kapitola je výtahem z: LOSSKY, Vladimír. *Dogmatická teologie*. kap. 4.2. Způsob Boží a způsob služebníka. Překl. Pavel Aleš. 2. upr. vyd. Praha: Pravoslavné vydavatelství, 1994. [cit. 18-05-2007] Dostupné na WWW: <<http://www.orthodoxia.cz/theolog/losskij.htm>>

aby odhalil ve svém vlastním těle, nakolik člověk, kterého stvořil podle obrazu své dokonalé krásy, zkřivil tento obraz hříšným pádem.

- Kenose je ponížení Služebníka, který nehledá svou vlastní slávu, nýbrž slávu Otce, jenž ho poslal. Kristus nikdy, anebo téměř nikdy, nezdůrazňuje své Božství. V plném zřeknutí se sebe, v zakrytí své Božské přirozenosti, ve zřeknutí se jakékoliv své vůle — až do slov »Otec můj je větší než já« — uskutečňuje na zemi dílo lásky Přesvaté Trojice. A z nekonečné úcty k svobodě člověka ukazuje lidem jenom bratrskou tvář služebníka a bolestné bratrské tělo Ukřižovaného. Probouzí v člověku víru, jako odpověď lásky na lásku.
- Avšak ještě dříve než Kristova kenose skončila jeho Vzkříšením, odhalily se v jeho lidství dvě theofanie — zjevení Boha. První se odehrálo ve chvíli Křtu a druhé v okamžiku Proměnění. V obou případech Kristus zjevil sebe nikoliv v »podobě služebníka«, nýbrž v »podobě Boží«.
- Proměnění zdůrazňuje, že učedníci viděli Božskou slávu, »pokud ji zřítí mohli«, a to proto, aby »až ho uvidí přibíjeného na kříž, pochopili, že trpí dobrovolně«, nikoliv z přirozené nutnosti.
- Kristus od okamžiku Vtělení a až do smrti dobrovolně a plně vzal na Sebe následky našeho hříchu. Poznal všechny slabosti, všechna omezení našeho existování kromě destruktivních vášní, závislých na naší svobodě.
- Avšak v Kristu se »slabost« nestala zlem a nenávistí, nýbrž se stala utrpením a láskou. Proto byl pokušitel odražen Tím, kdo nesl v sobě něco víc než ráj: Tím, jenž je Jsoucí.

5.4. Dvě energie, dvě vůle⁹

- Definice Chalkedonského sněmu byly zaměřeny nejenom proti omylům nestoriánů a monofyzitů. Zpřesněním, že Kristus jako dokonalý člověk je z rozumné duše a těla, měly na zřeteli ještě jednu herezi, totiž apollinarismus.
- Již osmdesát let před vznikem monofyzitství, které bylo nepochybně jistou měrou připraveno jeho způsobem myšlení, položil Apollinarios otázku, jak zharmonizovat tuto jednotu s dualismem Božího a lidského prvku v ní. Podle jeho názoru dvě dokonalé přirozenosti být nemohly, neboť — v intencích helenistického myšlení, z jehož zajetí v tomto případě stále nebyl schopen se vymanit, platilo, že »dvě dokonalosti se nemohou stát jednou dokonalostí«. Čili: dva dokonalé principy se nemohou spojit, aby vytvořily třetí přirozenost, právě tak dokonalou. Buď tyto dvě přirozenosti dokonalými nejsou, anebo naopak jejich

⁹ Celá kapitola je výtahem z: LOSSKY, Vladimír. *Dogmatická teologie*. kap. 4.3. Dvě energie, dvě vůle. Překl. Pavel Aleš. 2. upr. vyd. Praha: Pravoslavné vydavatelství, 1994. [cit. 18-05-2007] Dostupné na WWW: <<http://www.orthodoxia.cz/theolog/losskij.htm>>

jednota je pouhou »koexistencí«. Jelikož Kristova jednota je dokonalá, zbývá jediný předpoklad, že jeden z konstitutivních prvků jednoty dokonalý není. A jelikož nelze připustit, že by se nedokonalost vztahovala k Božství, učinil Apollinarios závěr, že Kristovo lidství uvolnilo místo božské strance, tudíž lidství muselo být nedokonalé. Člověk získával dokonalost díky svému rozumu, — z toho Apollinarios vyvodil, že Kristus neměl lidský "nous" a že jeho jednota byla stmelena tak, že lidský rozum postoupil v Něm své místo Božskému Logu. Tak se Apollinariovi Kristus jeví ani ne tolik Bohočlověkem, jako spíše živočišnou přirozeností, sjednocenou s Bohem.

- Apollinariova konstrukce, bereme-li ji sumárně, je celá zbudována na ztotožnění lidské osobnosti s "nous". V tom vlastně spočívá stálé pokušení metafyziků, že redukuje tajemství osobnosti na vyšší člunek naší přirozenosti, totiž intelekt, tedy na to, co je k metafyzice v nejbližším příbuzenském poměru, přičemž v tomto ztotožnění zaznívají tóny jistého pohrdání tím, co je smyslové a tělesné.
- Chalkedonský sněm se dokázal vyhnout takovému zaměření díky tomu, že odlišil osobu od přirozenosti. Kristus je tudíž dokonalý člověk, je současně i tělo i rozumná duše. Slovo »rozumný«, ovšem zde musíme chápat v tom smyslu, v jakém je chápali Otcové: »rozumná duše« je identická s "nous", s intelektem, a liší se od oduševněného těla, v němž lze rozlišit tělo a duši. Zde se chalkedonská dichotomie setkává s tradiční trichotomií, kterou nalézáme u sv. apoštola Pavla, s dělením na tělo, duši a ducha.
- Po Chalkedonském sněmu se objevily nové formy monofyzitství, které se sice snažily o věrnost literě Symbolu víry, ale v podstatě se snažily vyvrátit jeho obsah. Dlouhodobé snahy zbavit chalkedonské dogma jeho »chalkedonského ducha« byly podmíněny jak tuhým monofyzitským instinktem, který je vlastní celé východní spiritualitě, tak pokusy, motivovanými převážně politicky, o kompromis se skutečnými monofyzity. První z uvedených příčin si vysvětlujeme učení o monoenergismu, které se rozvíjelo na konci 5. a na začátku 6. století. Stoupenci monoenergismu uznávali dvě přirozenosti, ale tvrdili, že jejich jednání, tj. energie, kterou projevují, zůstává jen jedna. V tom případě se rozlišování lidského a Božského stává čistou abstrakcí. Buď jsou obě přirozenosti smíchány, anebo je člověčenství naprosto pasívní a jedná vlastně jedině Božství.
- Toto učení vyvraceli v 7. století mnozí Otcové, především sv. Maxim Vyznavač. V Kristu je nutno rozumět současně dvě různá jednání a jeden cíl, jeden akt, jeden rezultat. Kristus koná ve svých dvou přirozenostech asi tak, jako ohněm rozpálený meč současně roztíná i spaluje. Každá přirozenost spolupůsobí v jediném aktu, způsobem jí vlastním. »Není to

lidská přirozenost, která křísí Lazara, není to Božská moc, která pláče nad jeho hrobem« — napíše později sv. Jan Damašský.

- Objevila se ještě jedna podoba kompromisu s monofyzitstvím, tentokrát šlo o kompromis vědomý, a tím byl monotheletismus. Monotheletismus také uznával v Kristu existenci dvou přirozeností, ale přitom pouze jednu theléma, tj. vůli, a to Božskou, té se lidská vůle podrobila natolik, že jí byla úplně pohlcena. Představitelé tohoto učení byli v první řadě obratní politikové. Jejich baštou byly monofyzity uchvácené východní provincie a císařovo snažení o jednotu. Tři patriarchové, Kýros Alexandrijský, Sergios Cařihradský a Honorius — papež římský, se pustili do rozpracování této doktríny, jaksepatří vyumělkované, snad jedině Honorius, na němž se dva ostatní spolubratři více nebo méně ironicky usmívali, byl upřímný — později ho VI. všeobecný církevní sněm posmrtně odsoudil jako heretika.
- Sv. Sofronios, jeruzalémský patriarcha, třebaže už byl velmi stár, dokázal před smrtí vypracovat protest proti této nové herezi. Poté vystoupili Honoriovi nástupcové — svatí papežové Martin Vyznavač a Agathon. Ale ve skutečnosti zachránil Církev prostý mnich, který už dříve dal o sobě vědět jako nesmiřitelný odpůrce monoenergismu. Byl to sv. Maxim Vyznavač. Spolu se sv. papežem Martinem byl odsouzen na vyhnanství. Papež zemřel ve vyhnanství, a sv. Maxim, kterému dovolili návrat do Cařihradu, slavnostně odmítl připojit se k onomu kompromisu, s nímž, jak se zdálo, souhlasila celá Církev. »I kdyby byl celý svět ve společenství s vámi, já bych se nepřipojil« — prohlásil. Z věrnosti pravdě čerpal sílu stát proti celé hierarchii. Nato byl krutě zmrzačen a znovu poslán do vyhnanství, v němž zemřel. Jeho odpor však zachránil pravdu, která brzy zvítězila v celé Církvi. Na vyvrácení monotheletismu stačí tedy prostudovat argumentaci sv. Maxima, která obsahuje množství hlubokých antropologických údajů.
- Sv. Maxim Vyznavač ve svém vysvětlení problému dvou vůlí v Kristu vychází z už uznaných tezí triadologických. V Přesvaté Trojici jsou tři Osoby a jedna přirozenost, ale vůle Tří je společná, je to vůle jedna. Z toho plyne, že vůle je spojena s pojmem přirozenosti, nikoliv s pojmem osoby, jinak by bylo nutno vidět v Trojici tři vůle. Naše obvyklé pojmy jen těžce přijímají tuto transcendentnost osobnosti ve vztahu k vlastní vůli. Obtíž je v tom, že se tyto pojmy vztahují pouze k individu, které si pochopitelně přisvojuje vůli, aby mohlo potvrdit své »ego«. I tady sv. Maxim velmi jemně analyzuje pojem »vůle«. Rozlišuje dvě kategorie volných aktů. První je "thelisis fysiki", »vůle přirozenosti«, tíhnutí přirozenosti k tomu, co je pro ni třeba, »přírodní« (přirozenostní) síla, tíhnoucí k tomu, co odpovídá přirozenosti, síla zahrnující všechny základní přirozené vlastnosti. Přirozenost si ve svém normálním stavu, tj. ve stavu, který není zkažen hříchem, může přát jedině dobro, pokud jde

o přirozenost »rozumnou«, tj. usměrněnou k Bohu. Vůle dokonalé přirozenosti si je vědomá dobra, a tudíž patří dobru. Hřích však zamlžil toto vědomí: nyní přirozenost tíhne nejčastěji k »protipřirozenému«, její přání tonou v hříchu. Člověku je však dána i druhá vůle — gnómičká, "thelisis gnomiki", vůle patřící osobnosti. Je to vůle výběru, je to onen osobní soud, který já vynáším nad přirozenostní vůlí, buď jí přijímám, anebo popírám, anebo ji orientuji k jinému cíli, a pakliže ji od hříchu očistuji, měním ji ve vůli opravdu přirozenostní.

- K tomu, abychom užívali této »vůle posuzující«, nás zavazuje růst naší pravdivé svobody. Svobodný výběr zodpovídá stavu, do něhož nás uvrhl hřích; právě proto, že jsme ve hříchu, musíme si neustále vybírat. Proto jsou v Kristu dvě »přirozené« vůle, ale není v něm lidský »svobodný výběr«. V jeho osobnosti nemůže být konflikt mezi dvěma přirozenostními vůlemi, protože tato osobnost není lidská hypostase, která by, okusivši osudného ovoce, musela neustále volit mezi dobrem a zlem. Jeho osobnost je Hypostase Božská, jejíž volba se stala jednou provždy: bylo to rozhodnutí pro kenosi, volba bezpodmínečné poslušnosti vůli Otcově.
- Lidská přirozenost v Kristu je tedy kompletní, veškerá plnost, avšak to, co v člověku patří osobnosti, patří v Kristu Slovu — Osobě Božské. Lidství, které přijala tato Osoba, je v jistém smyslu shodné s lidstvím Adamovým před hříšným pádem. Avšak kenose Slova je také i kenosí tohoto rajskeho lidství, které vykupitelská vůle Spasitelova podřizuje objektivním podmínkám hříchu, podmínkám na něž tato vůle odpovídá nikoliv svobodnou volbou, nýbrž utrpením a láskou. Avšak z druhé strany, jestliže je Synova vůle totožná s vůlí Otcovou, pak vůle lidská, jež se stala vůlí Slova, je jeho vůlí vlastní, a v této jeho vlastní vůli je obsaženo celé tajemství naší spásy.

6. Důsledky hypostazního spojení dvou přirozeností v Ježíši Kristu.¹⁰

- Otcovia IV. všeobecného snemu sa o spojení dvoch prirodzeností, Božskej a ľudskej, vyjadrili, že sú spojené v jednej Hypostáze nezliatne, nezmeniteľne, nerozdeliteľne a nezmiešane. Táto christologická dogma je východiskom pochopenia dôsledkov hypostazného spojenia dvoch prirodzeností, lebo len jednota Christovej Hypostázy nám ukazuje na dôsledky tohto spojenia, ktoré sú dvojakého druhu. V prvom prípade sú to dôsledky v konaní Osoby Isusa Christa, Bohočloveka, a v druhom dôsledky vyplývajúce pre nás, pre ľudí, konkrétne: v dôsledku Vtelenia sa človek môže stať Bohom podľa "blahodate".
- Proto ze hypostazického spojení dvou přirozeností (tedy Boha a člověka) v Ježíši Kristu vyplývají tyto důsledky:
  - spojení vlastností obou přirozeností (neslitě, nezměnitelně, nerozdělitelně a nesmíšeně)
  - kenóze (dobrovolné ponížení) Božího Syna a jeho vtělení, utrpení, smrt na Kříži a „zbožštění“ Jeho lidské přirozenosti.
  - Panna Marie je Bohorodička
  - Spasitelova bezhříšnost
  - Kristu náleží úcta jako Bohu.

6.1. *Spojení vlastností dvou přirozeností*

- Spojenie vlastností Božskej a ľudskej prirodzenosti v Isusovi Christovi je podmienené jednou Hypostázou Bohočloveka. Isus Christos by nás nemohol spasit', ak by oddelene prejavil vlastnosti Božskej prirodzenosti a osobitne (oddelene) vlastnosti ľudskej prirodzenosti. Zostal by pre nás ako Boh nedostupný a spojenie dvoch prirodzeností by nebolo pre nás spasiteľné. Nedošlo by ku kenóze, čo je základom Vtelenia, Panna Mária by nebola Bohorodičkou, nedošlo by k zbožšteniu ľudskej prirodzenosti v Osobe Isusa Christa a samozrejme nemohlo by dôjsť ani k nášmu zbožšteniu.
- Sväté Písmo ukazuje, že všetky skutky Isusa Christa sú skutkami jednej Hypostázy. Myšlienky Christa sú myšlienkami jednej Osoby. Dielo spasenia, život i bytie Isusa Christa, je prejavom jednej Osoby. Ale pri všetkej tejto hypostaznej jednote Božská prirodzenosť, a tak isto aj ľudská, zostáva vo svojich hraniciach. Hypostáza je tá, ktorá vlastnosti jednej

¹⁰ Celá kapitola je výtahem z: BELEJKANIČ, I. *Pravoslávne dogmatické bohoslovie*. s. 147-166.

prírodnosti činí aj vlastnosťami druhej. Preto svätý apoštol Pavol hovorí v liste ku Korintským kresťanom o Isusovi Christovi: "Pán slávy, ktorého ukrižovali" (1 Kor 2, 8).

- Tak isto sa vo Svätom Písme Isusovi Christovi ako Synovi človeka pripisujú vlastnosti, ktoré sú dôsledkom Jeho Božskej prírodnosti. Svätý apoštol Ján cituje slová samotného Isusa Christa: "Ale nikto nevstúpil hore do neba, iba Ten, ktorý zostúpil z neba, Syn človeka" (Jn 3, 13). Ďalej je o Ňom dosvedčené, že má "moc odpúšťať hriechy" (Mt 9, 6), je Mu pripisované večné Božie Synovstvo (Mt 16, 13, 16), že vykoná posledný súd nad svetom (Jn 5, 27).
- Svätý Atanáž Veľký nazýva vzťah vlastností dvoch prírodností v jednej Hypostáze Isusa Christa "idiopiisis", čo v preklade znamená privlastnenie vlastností jednej prírodnosti druhou pomocou Hypostázy. Z Christovej Hypostázy, ktorá spája obe prírodnosti, sa zraď dokonalá činnosť ľudskej prírodnosti. Keď svätý Maxim Vyznavač opisuje spojenie dvoch prírodností v Hypostáze Isusa Christa, hovorí aj o spojení vlastností týchto prírodností. Podľa neho Isus Christos ako Boh koná ľudsky, ale ako človek zjavuje nám Božstvo. Trpí Božsky, lebo trpí dobrovoľne, pretože nie je obyčajný človek. Jeho skutky sú pre nás zázračné, lebo ich konal v ľudskom tele.
- Svätý Maxim Vyznavač sa o vzájomnom prenikaní dvoch prírodností v Christovi vyjadruje v tom zmysle, že pri ňom dochádza k zbožšteniu ľudskej prírodnosti. V Osobe Isusa Christa došlo ku vzájomnému prenikaniu prírodností už tu na zemi a z toho je zjavné, že aj naše zbožštenie nie je determinované naším vzkriesením, ale určitý stupeň theosisu máme možnosť dosiahnuť už tu na zemi, počas svojho pozemského života. Boží Syn tým, že sa vtelňuje, obohacuje ľudskú prírodnosť svojimi dokonalosťami. Svätý Maxim Vyznavač o tom píše, že Christovo telo "je sväté, má silu čeliť každej chorobe. Bolo a je sväté nie preto, lebo my si to myslíme, ale je sväté, pretože je chrámom Boha Loga, ktorý posväcuje svoje telo Svätým Duchom."
- Pravoslávna teológia sa nestotožňuje s názorom, že Boží Syn prijíma ľudskú prírodnosť preto, aby sa stal naším právnym zástupcom, alebo aby za nás platil a trpel namiesto nás, ako je to v západnej teológii. Prijatie ľudskej prírodnosti, ako aj prenikanie vlastností dvoch prírodností sa uskutočňuje na základe ikonómie (dobrovoľného budovania našej spásy) a nie na základe nevyhnutnosti.
- Svojím Vtelením Boží Syn otvára nám ľuďom cestu k dokonalosti. Iba spojenie vlastností dvoch prírodností v Osobe Isusa Christa nám umožňuje reálne sa zapojiť do života v Ňom. Tak ako v Hypostáze Christa nedošlo k zmenšeniu ľudskej prírodnosti, aj v každom

človeku, ktorý uskutočňuje život v Christu, nedochádza k zmenšeniu ľudského bytia, ale k jeho obohateniu. Pôsobenie Svätého Ducha nevyvoláva negovanie človeka, ale ho obohacuje.

6.2. *Kenóze Božího Syna, jeho vtělení, utrpení, smrt na kříži a zbožštění jeho lidské přirozenosti.*

- Aby mohol Boží Syn naplniť ľudskú prirodzenosť "svojou slávou", "slávou ako Jednorodného od Otca, plného blahodate a pravdy" (Jn 1, 14), bolo treba, aby si ľudskú prirodzenosť "osvojil", aby ju prijal. Toto prijatie ľudskej prirodzenosti ide cez pokoru prirodzenosti Božej alebo tzv. kenózu. U svätého evanjelistu Jána o tom Christos hovorí ako o "umenšení" pôvodnej slávy, do ktorej sa po splnení spasiteľného poslania Boží Syn opäť vracia: "A teraz ty, Otče, osláv ma svojou slávou, akú som mal u Teba prv než bol svet" (Jn 17, 5). Svätý apoštol Pavol o tomto stave hovorí ako o ochudobnení, na základe ktorého sme my ľudia zbohatli.
- Osvojte si zmysľanie Isusa Christa, ktorý hoci sám bol Boh, nedomáhal sa Božských nárokov, zriekol sa slávy a moci a ochotne prijal úlohu najobyčajnejšieho človeka. Ba trpel aj také poníženie, že Ho usmrtili na Kríži ako najväčšieho zločinca. Ale práve preto Ho Boh povýšil a Jeho menu dal takú slávu, že sa pred Jeho menom raz sklonia všetky nebeské sily, všetci ľudia na zemi i pod zemou a v úcte a na slávu Boha Otca každý vyzná, že Isus Christos je náš Pán" (Filip 2, 5-11).
- Svätý Cyril Alexandrijský majúc na zreteli slová svätého apoštola Pavla o ponížení učí, že kenóza sa nevzťahuje na ľudskú prirodzenosť, ktorú Boží Syn prijal, ale na samotného Syna Božieho. Boh Logos sa musel ponížiť, aby mohol prijať našu prirodzenosť a zbožštit ju. Bez poníženia by nedošlo k spaseniu človeka. Učenie svätého Cyrila Alexandrijského, že poníženie sa nevzťahuje na ľudskú prirodzenosť v Christovi, ale na Božieho Syna, nachádzame aj v dielach ďalších otcov a učiteľov Cirkvi.
- Boží Syn utrpenia spojené s ľudskou prirodzenosťou prijal, nie však preto, aby im podľahol, ale aby nad nimi zvíťazil svojou Božskou silou. Kenóza Božieho Syna spočívala v tom, že prijal a učinil svojou ľudskú prirodzenosť s jej slabosťami, ale nezatáženú hriechmi. V čom spočívalo toto prijatie, zostáva pre nás tajomstvom, lebo ide o tajomný vzťah Božskej Hypostázy a ľudskej prirodzenosti.
- Kenóza taktiež nesmie byť nami chápaná a vysvetľovaná ako pád Božstva z Boha, lebo Božia kenóza bola dobrovoľná, bol to prejav Božej lásky k ľuďom, pričom Božstvo zostalo v kenóze nezmenené.

6.3. Panna Marie – Bohorodička

- Pravoslávna Cirkev si hlboko ctí osobnosť Panny Márie. Presvedčame sa o tom z našej liturgickej a bohoslužobnej praxe. V pravoslávnej Cirkvi niet takej bohoslužby, na ktorej by sme nevzdávali úctu Márii. Okrem toho máme v Cirkvi aj osobitné bohoslužby, v ktorých vzdávame úctu tejto neobyčajnej žene.
- Pravoslávna Cirkev o Márii učí, že je Bohorodička a navždy Panna (Prisnodeva). Obe tieto pravdy vyplývajú zo Zjavenia. Hľa, Panna počne a porodí Syna a dá mu meno Emanuel, čo znamená: "S nami Boh" (Iz 7, 14; Mt 1, 23). Teda už prorokovi Hospodin o Márii zjavuje, že aj pred Vtelením aj po Vtelení Boha Loga bude a zostane Pannou.
- Prvé, čo nám zvestuje Nový Zákon o Márii, je to, že počala Spasiteľa sveta bez účasti muža. Svedčí o tom rozhovor Márie s archanjelom Gabrielom, ktorý jej priniesol zvest' o počatí. Keď jej archanjel oznámil, že porodí Spasiteľa: "Mária povedala anjelovi: Ako sa to stane, keď ja neznám muža? Načo jej anjel riekol: Svätý Duch zostúpi na teba a moc Najvyššieho ťa zatôni a preto aj to splodené bude sa volať Syn Boží" (Lk 1, 34-35). Potvrdenia o počatí Spasiteľa sveta bez účasti muža sa domáha aj spravodlivý Jozef, ktorý ju chcel prepustiť. Nato sa mu však zjavuje anjel Pánov a zvestuje, že to, čo je vo svätej Panne, "Je počaté od Svätého Ducha" (Mt 1, 20).
- A Narodenie Isusa Christa bolo takéto: Jeho matka Mária bola zasnúbená s Jozefom. No ešte prv ako sa zišli, ukázalo sa, že je tehotná od Svätého Ducha" (Mt 1, 18). Tá skutočnosť, že sa v nej počala ľudská prirodzenosť Loga, si vyžadovala, aby bola pred počatím, v počatí, v rodení i po rodení Pannou. Keďže sa v nej uskutočnilo takéto tajomstvo, nebolo možné, aby aj po ňom nezostala darovaná Bohu, t.j. Panna.
- Ale ju nepoznal, dokiaľ neprodila svojho prvorodeného Syna" (Mt 1, 25), neznamenajú, že ju po Narodení Spasiteľa Jozef poznal. Matúš použitím pojmu "dokiaľ" dal najavo, že Panna aj po Narodení Spasiteľa zostala absolútne nedotknutá. Pojem "dokiaľ" sa vo Svätom Písme nepoužíva na ohraničenie času, alebo obdobia.
- Cirkevnoslovanský pojem "pervenec" v našom preklade "prvorodený", ktorý užíva evanjelista Matúš (1, 25), znamená v našom jazyku "jedináčika", t.j. takého, ktorý sa narodil prvý, ale už potom nemal vlastného brata ani sestru. Čiže grécky pojem "protótokos", rovnako aj cirkevnoslovanský "pervenec" označujú prvorodeného, ale súčasne aj jediného. Podľa niektorých svätých otcov Cirkvi "bratia a sestry Isusa" boli deťmi Jozefa z prvého manželstva (sv. Epifanij, sv. Ambróz, sv. Gregor Nisský, sv. Ján Zlatoústý, sv. Cyril Jeruzalemský a i.). Podľa iných svätých otcov boli to deti Márie Kleopovej, príbuznej Bohorodičky.

- Čistota Panny Márie spočívala v úplnej oddanosti Logu a iba v takomto prípade môže Svätý Duch úplne prekonať prírodný zákon rodenia. Kto sa oddáva vášňam, nie je čistý a u tých Svätý Duch nemôže prekonať prírodný spôsob rodenia. Panna Mária však žila v pokore a telesnej čistote, preto aj v sebe mohla počať telo Božieho Loga. Túto úlohu mohla splniť práve preto, že žila v oddanosti Bohu, čistote. Lebo kto sa nesnaží o dosiahnutie čistoty, nemôže byť posvätený Svätým Duchom, lebo Duch nad ním nemá moc. Kto sa však plne oddá Bohu ako starozákonní proroci alebo Panna Mária, toho posväcuje a naplňuje Svätý Duch. Panna Mária bola posvätená a naplnená Svätým Duchom. Ved' do nej zostúpil hypostatický Logos a formoval v nej svoju ľudskú prirodzenosť pôsobením Svätého Ducha, ktorý ju očistil od dedičného hriechu, aby Božská Hypostáza neprijala ľudskú prirodzenosť, ktorá by sa nachádzala pod hriechom a prirodzeným zákonom rodenia v bolestiach. Každý, kto sa narodí z človeka, je človek. Aj ten, ktorý sa narodil z Panny Márie, je človek. Avšak Ten, ktorý od nej prijal ľudskú prirodzenosť a s takou sa z nej narodil, je Hypostázou, ktorá nie je odlišná od Božskej Hypostázy. Preto Cirkev vždy vyznávala Pannu Máriu Bohorodičkou, lebo z nej sa narodil sám hypostatický Syn Boží podľa svojej ľudskej prirodzenosti. Prirodzenosť však nikdy nie je bez Hypostázy a Hypostáza, ktorá sa rodí z Panny Márie, je totožná s Hypostázou Božského Loga, ktorý sa Vtelením stal aj Hypostázou ľudskej prirodzenosti.
- Svätý apoštol Pavol v liste ku Galatským kresťanom píše: "Boh poslal Syna svojho Jednorodného, narodeného zo ženy" (Gal 4, 4), preto Cirkev tú, z ktorej sa narodil, právom nazýva Matkou Boha, Bohorodičkou. Tak isto aj v liste k Rimanom napísal: "Christos podľa tela, ktorý je nadovšetko Boh" (Rim 9, 5), a tá, ktorá Ho priviedla na svet, je Jeho Matka, Bohorodička. Popieranie tejto skutočnosti je popieranie samotného Vtelenia Božieho Syna, že Syn Boží sa stal človekom. Neuctievať Pannu Máriu Bohorodičkou znamená negovať Božstvo v Osobe Isusa Christa.
- Svätý Cyril Alexandrijský, ktorý bránil učenie všeobecnej Cirkvi proti nestoriánstvu, nesúhlasil s Nestóriom, lebo ten zastával názor, že v Isusovi Christovi, Bohočloveku, sú dve hypostázy, a hlásal, že Panna Mária je Človekorodička, alebo Christorodička. Svätý Cyril vyhlásil: "Vyznávame, že Ten, ktorý sa narodil z Panny Márie, je dokonalý Boh, preto aj Pannu uctieваме Bohorodičkou" (Scholia de incarnat. Verbum Dei, P. gr. t. 75, col. 1414 BC).
- Proti nesprávnemu tvrdeniu Nestória vystúpila Cirkev na III. všeobecnom sneme v Efeze, na ktorom vyhlásila, že Pannu Máriu uctieva ako Bohorodičku. V prvom anatematizme je povedané: "Kto popiera, že Emanuel je pravý Boh a z toho popiera Pannu ako Bohorodičku, lebo z nej sa telesne narodil Logos Boha Otca, ktorý sa stal človekom, telom, nech je anatéma."

- Pravoslávna Cirkev uctieva Pannu Máriu z toho dôvodu, že priniesla svoj vklad ku spaseniu ľudského rodu, a to tým, že ona jediná vyplnila to, čo Boh pôvodne očakával od človeka. Podľa vyjadrenia sv. Nikolaja Kabasilu, ona jediná pokryla všetku ľudskú zlobu a ľudí ukázala ako dôstojných jednoty s Bohom i Zem dôstojnú na prebývanie Boha (Nikolaj Kabasila, u P. Nelasa Božia Matka /Theomitir/, Tri besedy o Matke Božej, Atény 1969, 1974 2.vyd., grécky, str. 180). Tým, že Panna Mária porodila Bohočloveka Christa, Christos sa plne bytostne spojil s Adamovými potomkami.
- Rumunský dogmatista Dumitru Staniloae zaujímavo vysvetľuje túto väzbu: Sú dva počiatky existencie človeka, Boží a ľudský. Boží Syn dal počiatok existencie človeku pri jeho stvorení, a to tak, že mu daroval niečo zo svojho subjektu, čím sa človek stal reálnym subjektom. Neznamená to však, že Boží Syn stráca zo svojho subjektu. Tak isto je to aj pri Vtelení. Boží Syn sám zo seba vytvára osobnú ľudskú prirodzenosť za účasti Panny Márie ako ľudský subjekt. Sám sa rodí ako človek. Toto je jeden spôsob počiatku ľudského subjektu, ktorý sa realizuje Božskou a nie ľudskou iniciatívou. Druhý spôsob počiatku ľudského subjektu je narodenie obyčajným spôsobom, z muža a ženy. Tento spôsob by nesplnil Boží plán, lebo by nemohol človeka priviesť k jednote s Bohom.
- Leontios Byzantský hovorí: "Telo prijíma svoje bytie od Svätého Ducha, Jeho životodarným pôsobením, a od Bohorodičky matériu za svoju substanciu. Logos sa usídlil v chráme, ktorý pripravil Svätý Duch" (Contra Nestor, et Eutych., P.G., 86, 1, col. 1343 A).
- Boží Syn mohol ľudskú prirodzenosť obnoviť len vtedy, ak táto prirodzenosť bola v bytostnom spojení s Adamovými potomkami. Preto netvorí svoju ľudskú prirodzenosť z ničoho, ako na počiatku stvorenia, ale prijíma ju od Panny Márie. Práve v tom spočíva účasť Bohorodičky na spasiteľnom diele, ktoré vykonal Isus Christos.
- Pravoslávna Cirkev neoslavuje Pannu Máriu z toho dôvodu, že bola počatá bez dedičného hriechu, ale preto, lebo porodila Spasiteľa sveta.

6.4. *Bezhříšnost Spasitele*

- Prirodzeným dôsledkom hypostázneho spojenia dvoch prirodzeností v Isusovi Christovi je Jeho dokonalá svätosť a bezhriešnosť. Dokonalá svätosť a bezhriešnosť Boha Loga sa po hypostáznom spojení dvoch prirodzeností preniesla aj na Jeho ľudskú prirodzenosť, pričom v ľudskej prirodzenosti nebolo zničené nič, čo ju činí ľudskou, zostala vo svojich hraniciach a ľudských kategóriách. Preto keď sa Hypostáza Boha Loga stala aj Hypostázou ľudskej prirodzenosti, nebolo v nej a ani nemohlo byť miesta pre hriech.

- Sväté Písmo predstavuje Osobnosť Isusa Christa ako dokonalého človeka, ktorý svoj život na zemi prežil v dokonalosti a bezhriešnosti. Samotný Christos sa spýtal svojich nepriateľov: "Kto z vás ma usvedčí z nejakého hriechu?" (Jn 8, 46). Aj na Tajomnej večeri, keď odhaľuje základné tajomstvo svojho spasiteľného diela, Spasiteľ o sebe hovorí, že v Ňom nie je nič hriešne, nič, čo by mohlo byť nakazené hriechom alebo niečím zlým. "Ide Knieža tohto sveta a nemá na mňa nič" (Jn 14, 30). Aj Christovi žiaci o Ňom jasne tvrdia, že bol bez hriechu. Svätý evanjelista Ján vo svojom 1. liste píše: "Kto hreší, stavia sa proti Bohu, lebo hriech je porušením Božieho Zákona. Viete, že Boží Syn prišiel, aby nás oslobodil od hriechu. A uňho nemá nijaký hriech miesto" (1 Jn 3, 4-5). Svätý apoštol Peter o svojom Učiteľovi vyhlásil: "On neučinil hriechu, ani sa nenašla v Jeho ústach lešť" (1 Pt 2, 22). Tak isto aj svätý apoštol Pavol v liste k Židom napísal: "Máme vznešeného Veľkňaza, ktorý vstúpil až pred Božiu tvár, Isusa, Syna Božieho, držíme sa teda toho, čo vyznávame. On má pochopenie pre naše slabosti, lebo sám musel zápasit' s tým istým pokušením ako aj my, ibaže sa nedopustil hriechu" (Žid 4, 14-15).
- Sväté Písmo svedčí, že Isus Christos bol pokúšaný, ale On zvíťazil nad pokušením (Mt 4. kap.).
- V dôsledku hypostázneho spojenia Christova ľudská prirodzenosť je v úplnosti otvorená Otcovi a Svätému Duchu. Účastní sa v dokonalom spoločenstve Syna s Otcom a Svätým Duchom. Nie je možné, aby prejavovala nepriateľstvo voči Bohu, lebo jej Hypostázou je sám Syn Boží. Nemôže sa však uzatvoriť ani pred bližným, pretože Božská Hypostáza neprechováva v sebe nepriateľstvo k ľudskému rodu. Trojjediný Boh je dokonalá láska, a preto miluje svoje stvorenie. Môžeme povedať, že ľudská prirodzenosť zastúpená v Hypostáze Loga je otvorená všetkým Jeho bližným podľa ľudskej prirodzenosti.
- Pre spasenie nás ľudí bolo potrebné, aby sa bezhriešny Boh vtelil a ľudská prirodzenosť tak žila v jednote s Bohom, ktorý je bezhriešny.

6.5. Kristu náleží úcta jako Bohu

- Vtelený Boh Logos sa tým, že prijal ľudskú prirodzenosť, nezmenil. Ako pred Vtelením, tak aj po Vtelení je Boh Logos ten istý, preto Mu patrí úcta ako Bohu. - „Ale práve preto Ho Boh povýšil a Jeho menu dal takú slávu, že sa pri Jeho mene raz sklonia všetky sily na nebi, všetci ľudia na zemi i pod zemou a v úcte a na slávu Boha Otca každý vyzná, že Isus Christos je Pán" (Filip 2, 9-11).
- Klaňanie sa Christovi ako Bohu nie je úctou vzdialenému Bohu. Je to úcta k Bohu, ktorý je k nám blízko, ktorý prišiel medzi nás a takým zostane naveky. Christa poznáme ako takého,

ktorý má moc nad všetkým, ale aj ako Baránka zabitého za nás. On je naším Vládcom, ktorý nás udivuje tým, že ako Vládca bol za nás zabitý ako Baránok. On je Pán, ale aj Baránok, ktorý prijal hriechy sveta, pričom je Všemohúcim a Bohom svojou láskou. Preto Mu my vzdávame úctu ako dokonalému v láske.

- Vzdávajúc Christovi úctu rovnako, ako Bohu Otcovi, súčasne vyznávame, že On je Prostredníkom medzi Otcom a nami, lebo je jednobytný Otcovi podľa Božstva a nám ľuďom podľa človečenstva. Všetky dary Božie máme pre večnosť v Ňom a cez Neho.
- Tým, že Boží Logos sa stal človekom, nevzrástol ani počet Hypostáz vo Svätej Trojici. Boh je stále Trojica. Je to večný nemeniteľný stav v Bohu.

Literatura

- BELEJKANIČ, I. *Pravoslávne dogmatické bohoslovie I*. Prešov: Pravoslávna bohoslovecká fakulta. ISBN 80-7097-314-5
- LÉON-DUFOUR, X. *Slovník biblické teologie*. Řím: Křesťanská akademie Velehrad, 1991. ISBN neuvedeno
- LOSSKY, Vladimír. *Dogmatická teologie*. překl. Pavel Aleš. 2. upr. vyd. Praha: Pravoslavné vydavatelství, 1994. [cit. 18-05-2007] Dostupné na WWW: <<http://www.orthodoxia.cz/theolog/losskij.htm>>

